

Czy punkcja lędźwiowa może spowodować zakrzepicę zatok żylnych mózgowia? Komentarz redakcyjny do artykułu Mariny Baszkiewicz pt.: *Zakrzepica zatok żylnych mózgu. Opis przypadku*

Can lumbar puncture be the cause of cerebral venous sinus thrombosis?

Editorial Comment on Marina Baszkiewicz *Cerebral venous sinus thrombosis. Case report*

Klinika Neurologii i Udarów Mózgu, Uniwersytet Medyczny w Łodzi

Adres do korespondencji: Klinika Neurologii i Udarów Mózgu, Uniwersytet Medyczny w Łodzi, ul. Żeromskiego 113, 90-549 Łódź, e-mail: karol.jastrzebski@umed.lodz.pl

Namarginesie opisu przypadku zakrzepicy zatok żylnych mózgu chciałbym zwrócić uwagę Czytelników na ważny, w moim odczuciu, aspekt pracy neurologa związany z diagnostyką bólów głowy i nakłuciem lędźwiowym (PL). Każdy rezydent wie, że należy wykonać nakłucie lędźwiowe u pacjenta z bardzo silnym bólem głowy, zwłaszcza w okolicy potylicznej, gdy tomografia komputerowa dała wynik negatywny w kierunku krwawienia podpajęczynówkowego, ale nie każdy wie, że powikłaniem PL może być zakrzepica zatok żylnych mózgu, która jest stanem zagrożenia życia. Analizując dane literaturowe, znalazłem jedynie kilka opisów przypadków potwierdzających to stwierdzenie (Aidi *et al.*, 1999; Albuher *et al.*, 1999; Bisinotto *et al.*, 2015; Canhão *et al.*, 2005; Gunal *et al.*, 2002; Michel *et al.*, 2015; Mouraux *et al.*, 2002). Można oczywiście kwestionować taki ciąg przyczynowo-skutkowy, utrzymując, że w wymienionych przypadkach występowały inne czynniki predysponujące do wystąpienia zakrzepicy, takie jak np. podanie steroidów. Oczywiście trzeba się z tym zgodzić. Niemniej nie możemy wykluczyć, że u części pacjentów poddawanych procedurze PL mającej na celu pobranie płynu mózgowo-rdzeniowego występuje jako powikłanie zakrzepica zatok żylnych *sensu stricto*. Choć w literaturze próżno szukać badania, w którym ocenia się częstość tego powikłania, uważam, że powinniśmy podejrzewać zakrzepicę u osób, które były poddane takiej procedurze i u których stwierdza się zmianę charakteru bólu (np. ustąpienie bólu w związku z pozycją ciała), objawy ogniskowe, wystąpienie stazy na dnie oczu oraz napadów padaczkowych i, być może, objawów oponowych. Sceptycznym Czytelnikom proponuję analizę

zdecydowanie lepiej udokumentowanego występowania zakrzepicy zatok żylnych mózgowia u osób z samoistnym podciśnieniem śródczaszkowym (*spontaneous intracranial hypotension*, SIH), o którym w 2010 roku miałem przyjemność pisać na łamach „Aktualności Neurologicznych” (Jastrzębski, 2010). Skoro występuje udokumentowany związek pomiędzy SIH a zakrzepicą zatok żylnych mózgowia (Costa *et al.*, 2012; Haritanti *et al.*, 2009; Savoiardo *et al.*, 2006; Yoon *et al.*, 2011), to dlaczego miałyby nie występować pomiędzy nakłuciem lędźwiowym a zakrzepicą zatok żylnych mózgowia?

Piśmiennictwo

- Aidi S, chaunu MP, Biousse V *et al.*: Changing pattern of headache pointing to cerebral venous thrombosis after lumbar puncture and intravenous high-dose corticosteroids. *Headache* 1999; 39: 559–564.
- Albuher JF, Vuillemin-Azaïs C, Manelfe C *et al.*: Cerebral thrombophlebitis in three patients with probable multiple sclerosis. Role of lumbar puncture or intravenous corticosteroid treatment. *Cerebrovasc Dis* 1999; 9: 298–303.
- Bisinotto FM, Dezena RA, Abud TM *et al.*: [Cerebral venous thrombosis after spinal anesthesia: case report]. *Rev Bras Anesthesiol* 2015. DOI: doi: 10.1016/j.bjan.2014.09.005.
- Canhão P, Batista P, Falcão F: Lumbar puncture and dural sinus thrombosis – a causal or casual association? *Cerebrovasc Dis* 2005; 19: 53–56.
- Costa P, Del Zotto E, Giossi A *et al.*: Headache due to spontaneous intracranial hypotension and subsequent cerebral vein thrombosis. *Headache* 2012; 52: 1592–1596.
- Gunal DI, Afsar N, Tuncer N *et al.*: A case of multiple sclerosis with cerebral venous thrombosis: the role of lumbar puncture and high-dose steroids. *Eur Neurol* 2002; 47: 57–58.

Haritanti A, Karacostas D, Drevelengas A *et al.*: Spontaneous intracranial hypotension: clinical and neuroimaging findings in six cases with literature review. *Eur J Radiol* 2009; 69: 253–259.

Jastrzębski K: Samoistne podciśnienie śródczaszkowe – opis przypadku. *Aktualn Neurol* 2010; 10: 100–104.

Michel M, Haberlandt E, Baumann M *et al.*: Postdural puncture superior sagittal sinus thrombosis in a juvenile case of clinically isolated syndrome. *Case Rep Pediatr* 2015; 2015: 358164.

Mouraux A, Gille M, Dorban S *et al.*: Cortical venous thrombosis after lumbar puncture. *J Neurol* 2002; 249: 1313–1315.

Savoirdo M, Armenise S, Spagnolo P *et al.*: Dural sinus thrombosis in spontaneous intracranial hypotension: hypotheses on possible mechanisms. *J Neurol* 2006; 253: 1197–1202.

Yoon KW, Cho MK, Kim YJ *et al.*: Sinus thrombosis in a patient with intracranial hypotension: a suggested hypothesis of venous stasis. a case report. *Interv Neuroradiol* 2011; 17: 248–251.

Zasady prenumeraty kwartalnika „Aktualności Neurologiczne”

(“Current Neurology”)

1. Prenumeratę można rozpocząć od dowolnego numeru pisma. Prenumerujący otrzyma zamówione numery kwartalnika pocztą na podany adres.
2. Pojedynczy egzemplarz kwartalnika kosztuje 25 zł. Przy zamówieniu rocznej prenumeraty (4 kolejne numery) koszt całorocznej prenumeraty wynosi 80 zł.
3. Istnieje możliwość zamówienia numerów archiwalnych (do wyczerpania nakładu). Cena numeru archiwalnego – 25 zł.
4. Zamówienie można złożyć:
 - Wypełniając załączony blankiet i dokonując wpłaty w banku lub na poczcie.
 - Dokonując przelewu z własnego konta bankowego (ROR) – wpłaty należy kierować na konto: Medical Communications Sp. z o.o., ul. Powsińska 34, 02-903 Warszawa Deutsche Bank PBC SA 42 1910 1048 2215 9954 5473 0001 Prosimy o podanie dokładnych danych imiennych i adresowych. W tytule przelewu proszę wpisać: „Prenumerata AN”.
 - Drogą mailową: redakcja@neurologia.com.pl.
 - Telefonicznie: 22 651 97 83.
 - Wypełniając formularz prenumeraty zamieszczony na stronie www.neurologia.com.pl/index.php/prenumerata-wersji-drukowanej.
5. Zamawiający, którzy chcą otrzymać fakturę VAT, proszeni są o kontakt z redakcją.

Rules of subscription to the quarterly “Aktualności Neurologiczne”

(“Current Neurology”)

1. Subscription may begin at any time. Subscribers will receive ordered volumes of the journal to the address provided.
2. A single volume of the quarterly costs 8 EUR. The cost of annual subscription (4 consecutive volumes) is 30 EUR.
3. Archival volumes may be ordered at a price of 8 EUR per volume until the stock lasts.
4. Orders may be placed by making a money transfer from own bank account – payments should be made payable to:
Account Name: Medical Communications Sp. z o.o.
Bank Name: Deutsche Bank PBC SA
Bank Address: 02-903 Warszawa, ul. Powsińska 42/44
Account number: 15 1910 1048 2215 9954 5473 0002
SWIFT Code/IBAN: DEUTPLPK
Please provide a precise address and nominative data.
5. The order should be send via e-mail at: redakcja@neurologia.com.pl.